

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Sežani na Krasu, hrvatski na naslov: Vinko Šepič, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 2

V Trstu, dne 10. januarja 1922.

Leto III.

GLAS TOVARIŠIČ

Tovarišice so izpregovorile besedo, kakor je nismo bili vajeni doslej v stanovski organizaciji. Zgodilo se je to pri zborovanju Učiteljskega društva za idrijski okraj, o priliki razprave o volitvah. Dogodek je zanimiv in ni mogoče mimo njega, da ne bi govorili o vlogi kolegij v snovanju, v delu in borbi učiteljske organizacije.

Dasi niso tovarišice nič slabše članice Zvezinih društev kot učitelji in tudi številno močne, vendar so prepuščale doslej vodstvo organizacije moškim rokam. V društvih se sicer niso branile dela, pogosto so v odborih vršile poverjeno organizacijsko nalogo celo vestneje kakor moški, stoječi na vodilnih mestih, vendar ni bilo pravzaprav nikjer močnejše čutiti njih vpliva. Najmanj morda še v stanovskem glasilu, ki nima nikake sotrudnice in ki je ni imel tudi takrat, ko so se sprožala pereča, važna vprašanja stanu in organizacije. S tem seveda ni rečeno, da ne bi kolegijne zavzemale samostojnega stališča v tem ali onem slučaju. Vemo iz izkušenj, da so se mnogokrat tudi v načelnih, težkih vprašanjih pokazale trdne, pogosto močnejše kot tovariši, ne boječ se nevarnosti in neprijetnih posledic. Ni brez zanimivosti dogodek, ki se je v minulem letu pripetil na Tridintinskem in ki so ga listi pograbil. Ko so se nemški učitelji domislili pri svojem kongresu, da bi pozdravili z udanostno brzojavko kralja, je bila tovarišica, ki je povedala naravnost: Was geht uns der König an! Z drugo besedo, med tovarišicami je bilo več poguma in odkritosti kot pri tistih, ki so si lastili prvenstvo v organizaciji, sklicevaje se menda na svoje posebne vrline!

Res je, tudi med tovarišicami je tuštam šibkih značajev, je vrednih družic onih učiteljic, ki jih je z žgočim sarkazmom načrtal Cankar v »Hlapcih«. Toda več jih gotovo ni kot med učitelji. Pa če bi jih tudi bilo, ne zabimo, da je možu prisojeno mesto borca v življenju in da je zgolj naš materialistični vek kriv, če je žena vržena v usodno viхро boja za obstanek, oropana na ta način svoje prave, velike misije. Tudi med učiteljicami je heroin, morda prav radi tega, ker so krivice večje in bridkeje, ki jim jih je storil naš nenaravni družabni sestav. Libera-

lizem je vse naredil, da bi čim bolj osmešil in razvpil gibanje za emancipacijo žene, le tega ni hotel nikdar priznati, da bi bila nje borba za osvobodjenje upravičena. Nalašč je povdarjal vse, kar je bilo nebitnega pri tem prizadevanju in izpostavil javnemu zasmehu upravičene, nujno potrebne težnje. Kolikor je star liberalizem, traja tudi valovanje za pravice žene in ni v resnici nič drugega kakor klic ponižanih in prevaranih za človeško dostojanstvo. Takozvani prosvetljeni vek ni priznaval nikdar in ne priznava tudi danes enakovrednosti žene, enostavno ne radi tega, ker so mu gospodarske dobrine nad vsem drugim, tudi nad ono tiho srečo, ki je gospodarske dobrine ne morejo povsem nadomestiti in ki brez nje izgubi življenje svoj smisel, če ni človekova duševnost propadla do animalične. Zato je naravna nujnost, da so najsilnejše žene svojega časa glasnice gibanja, ki ga vidimo posebno v intelektualnih krogih ženskega sveta vse Evrope. Morda ni povsem izčiščeno to prizadevanje, ker je intelektualka mogoča najprej in najlažje v vladajočih meščanskih krogih, a radi tega ni manj res, da je manchesterski nauk sovražen ženi in vzrok njenega suženjstva.

Toda žena je sedemkrat močnejša od moža, je dejal Cankar, ki je videl, česar druge oči niso videle. Povsem naravno je, da naše tovarišice govore svojo besedo in izven dvoma je, da je v njih sil, ki se v škodo stanu in družbe razkrajajo kot zakopan zaklad. Povedati je treba to brez predsodkov in vpljub naukom materialističnega razdobja, polnim cinizma in zmot. Ni dvoma, da bi najkrepkejše naših tovarišic naša prizadevanja poglobile, našo borbo oplenitile, če bi ne stale skromno v senci, temveč stopile naprej, z lastno dušo sicer, z lastnim čuvstvenim in miselnim svetom, toda enakovredne. Marsikaj bi osvetlile, za kar smo brezčutni in brez umevanja in imele bi zadoščenje, da so odkrile neznana nam pota. Pomisliti je treba, da delo v organizaciji sega daleč preko stanovskega kroga, kakor sega naša dejavnost preko meja naših službenih opravil. Zato ni vseeno, če stoji nekaj stotin naših tovarišic več ali manj pasivno ob strani, ko se potom organizacije razvija sistematično delo učiteljstva, da prepородimo — kolikor je v naših

močeh — ljudstvo, v katerem živimo, da mu npravno in gospodarsko pomagamo ter uveljavimo zopet vsaj nekoliko idealizma, brez katerega leti človeška družba v pogubo.

Če hočejo tovarišice resničnega osvobojenja človeka, ne one navidezne in zunanje enakosti

in prostosti v takozvanih višjih plasteh družbe, jim tudi Ibsenova Nora ne bo več vzor, temveč ona proletarska žena, ki v bridkosti jadnega življenja ne omaga, ki se krepkodušno bori s trpljenjem in ki s trdno vero zre v boljše, svetlejšje dni.

HRVATSKO UČITELJIŠTE U ARBANASIMA

Ne će i ne će da se dajbudi jednom otvori ovo učiteljište za hrvat. učiteljski podmladak u Istri! — Moralo se početi s obukom 1. oktobra, al do danas nemamo sigurne vesti kada će započeti i to nakon tri meseca škole. Mi ne znamo za razlog ovom zatezanju i odgadjaju, samo to znamo jedino, da teško nama, a teško i djacima kastavskog učiteljišta, koji žele nastaviti nauke u sadašnjoj državi, a sada kod kuće gube vreme i nazadnju u nauku. Jadna Istro, što si Bogu sakrivila! Njojzi se pripravlja još gora vremena.

Tri četvrtine hrvat. učiteljstva već nema u Istri; jedne prešli preko granice silom, drugi milom, a treći suspendirani ili na «dispoziciji» još su kod kuće. S ove strane Učke, u pazinskom, pulskom, porečkom te koparskom kotaru ostalo nas u službama ravno 56 učitelja i učiteljica, a i ove svi — nisu zdravi ni jaki. Ako se ne promeni odnošaji napram hrv. učiteljstvu u Istri, predvidja se, snizit će se njihov broj na početku naredne školske godine. A

ČREPINJE

Sami si svoje pravice teptamo. Ni še dosti, da nas imajo za list na veji, katerega lahko odtrga vsak veter ter ga vrže božvekam, najraje v blato. Pa še slabši smo od lista, kajti on se vsaj upira vetru, mi pa se še lepo poklonimo vsaki batini.

Ako se bomo potežovali izključno za svoje finacijsko stanje, kar je sicer tudi potrebno, ker nihče ne more živeti le od dobre volje (katere imamo menda vsi v preobilici, le dejanj se bojimo), potem se pa ne čudimo, če bi nas oblast dobro plačevala in zato pa držala zelo močno na kratki vrvi, češ, hvaležni nam bodite, saj vas dobro plačujemo! Ah, ta lepa hvaležnost!

Lepi pa so tudi naši občni zbori. Tam kar mrgoli papirnatih protestov in vsak si da šele tam duška. Menim pa: ako protestiram, tedaj moram imeti za seboj še kako večje obrambno sredstvo, da okrepim svoj protest, kajti drugače se osmešim.

Toda naši občni zbori so podobni staremu, že razdrapanemu mlinu, kjer se melje in tolče stara šara. Mečemo med svet stare fraze o na-

novi učiteljski pomladak? Ne znamo, koliko će se naših djaka prijaviti za hrvatsko učiteljište u Arbanasima (kod Zadra), ali previdjamo na žalost vrlo malo. Znamo samo to, da su samo dvojica položili ispit za I. tečaj, a trojica za prijam u učitelj. pripravnicu takodjer u Arbanasima i to 14. decembra o. g. u Pazinu. — Razloga za taj nemar imade više. Jedan od glavnih jeste taj, što hrv. učiteljište za Istru nije u Istri. Ovo je anahronizam najčišće vrsti, i nema valjda ni države ni naroda, čiji bi se učitelj. podmladak gojio izvan pokrajine. Drugi bit će razlog, što naš narod nema poverenja u ovo razglašeno hrvatsko učiteljište u Arbanasima. Bude li pako odgovaralo željama i nadama našega naroda, imamo razloga ustvrditi, da bi ipak nekoličina naše mladeži i preko svoje volje polazili ovo učiteljište. U protivnom slučaju, ne će naši oci pošiljati svoje sinove tamo na nauke. Stoji neoborivo, da jedino hrvat. učiteljište u Istri može uspevati i valjano odgojiti učiteljski pomladak za Istru. — Uostalom strpimo se da vidimo, kada će se otvoriti u Arbanasima i — kakovo će biti. Jedva tada moći ćemo suditi i govoriti dalje o tom učiteljištu.

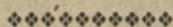
šem zatiranju, pa ne opazimo, da se sami najkrućeje zatiram. Bogami, nekaj već dejanj nam ne bi škodilo! To bi nas povzdignilo pri ljudstvu za par metrov više. Drugače pa smo podobni živemu stroju. Sedanji čas zahteva već kakor celega človeka: on potrebuje Nietzschejevega človeka in pol!

Po mojem mnenju naj bi bili naši občni zbori torišče, kjer se vsaj enkrat na leto vsi pogovorimo o svojih skupnih nalogah med ljudstvom, ne pa samo o suhoparnih metodah pouka. To najdemo vse že v knjigah. Trdo je delo med ljudstvom in zato, da bi dobili vsi važne podatke o takem smotrenem delu, naj bi trajali občni zbori vsaj 2 dni. Na primer bi si v medsebojnem porazgovoru predočili, da je naše delo v šoli pristrizeno vse po neki ozkosrčni šabloni, s katero morimo živa bitja. Uvideli bi, da so naše besede, vržene v šoli, trde, mrtve, brez duše in zato ne najdejo poti v otroško dušo. Uvideli bi tudi, da nam je potrebno delo tudi zunaj šole, med mladino, da nam je potreben korak med njo. Otrok — to bi nam morala biti knjiga z mnogokaterimi stranmi, katero je prebrskati z vso skrbnostjo in ljubeznivostjo. Uvideli bi tudi, da hodimo med ljudstvom z zaprtimi očmi, da ne znamo najti

poti v dušo preprostega človeka. Uvideli bi, da tava učitelj na deželi, v mestu cela desetletja, pa ne vè, kaj naj bi pravzaprav počel. Zakaj? Ker nam vsem nedostaja nečesa, kar bi nas

vsposobilo posvetiti se ljudstvu. Tako pa mr-goli pred nami vsepolno predpisov in fraz, ne računamo pa s pravim življenjem, z resničnostjo.

Herman Rovtar.

ZENITIZEM.

Močni človek, lepi človek je cilj zgodovinskega razvoja. Revolucija naj mu da moči, umetnost pa lepote.

Rihard Wagner.

Vsaka umetnost nam ne kaže le izraza mišljenja, čustvovanja in hotenja umetnikove individualnosti, ampak v njej se nam zrcali tudi doba, v kateri je umetnina nastala. Umetnost «kaže takorekoč naravi ogledalo, čednosti njene prave znake, grehu neresnično podobo, stoletju in času njunega bitja obliko,» kakor pravi že Shakespeare, in postaja tako splošen izraz individualnosti človeške družbe, oziroma vsaj kakega dela njenega mogočnega organizma. Tako zadobiva umetnost velik, neizbrisljiv in večten pomen tudi kot socialen pojav v zgodovinskem razvoju človeške družbe.

Bliskoviti razvoj kapitalizma v zadnjem stoletju, ki je mahoma preokrenil človeško družbo v njenih ekonomskih temeljih in s tem nastale nove kombinacije in nove komplikacije, ki so dale podlago novim idejnim gibanjem človeštva, zavzemajočim ogromne dimenzije, kakršnih še ni poznala človeška zgodovina in neprestano, vedno hitreje drvenje kapitalizma v svojo propast, nahajajočega se v velikanskih krizah, katerih največji simptom je bila svetovna vojna in na drugi strani nastajanje nove človeške družbe, nahajajoče se v najhujših potodnih mukah, v štadiju krvavih revolucij, — vse to je ustvarilo novo mentaliteto, nove idejne podlage, nova stremjenja, nova doživetja, nova hotenja, iz katerih je vzšla naj-novejša umetnost celega sveta.

Ekspresionizem, umetnostna struja, nastala sprva v slikarstvu, kot reakcija proti hladni, fotografski umetnosti impresionizma, propovedujoč ustvarjanje iz človeka, iz njegove notranjosti, proglašajoč obliko za neomejeno in svobodno, sredstvo izražanja novih, abstraktnih doživetij in izpreminjajoč jo temu primerno, ne ozirajoč se pri tem na naravo, si je kmalu pridobila tal v vseh svojih nijansah, tja do najekstremnejšega in najabstraktnejšega dadaizma, v nasprotju z že preživljajočim se futurizmom, ki je nastal nasprotno kot reakcija proti vedno bolj v duševnost in mistiko se izgublajočemu simbolizmu, preganjajoč iz umetnosti izraz vsake duševnosti, postavljajoč ji nasproti goli mehanizem.

Ti dve struji, v duševnost se poglobljajoči in iz nje ustvarjajoči ekspresionizem na eni strani, na drugi strani pa vsako duševnost zanikajoči futurizem, nam kažeta idejni odsev propadanja meščanske družbe. Futurizem, porojen kot izraz vpliva ogromnega tehničnega napredka na mentaliteto meščanskega človeka-nihilista, opeva energijo, boj, drznost, avtomobile, aeroplane, stroje, parnike, lokomotive, kolodvore, ladjedelnice, ljudske množice, vojne, nasilja itd. ter nam odkriva s tem novo lepoto, **lepoto hitrosti in gibanja**, dočim se nam kaže ekspresionizem kot protest proti zaničevanju in žaljenju človečanstva po kapitalističnem izkoriščanju, opevajoč **človeka**. Tako nam kaže futurizem etično dekadenco, ekspresionizem pa dviganje; prvi nega-

tiv, drugi pa pozitiv človeške družbe. Svetovna vojna, ki je z neznansko silo udarila v obraz vsem etičnim zakonom človeštva, je povečala in utrdila, oziroma pravzaprav šele ustvarila ugodne pogoje za nadaljni razvoj tik pred njo nastalega ekspresionizma; futurizem pa je nekako potisnila v ozadje.

Pri nas so zaslutili novo dobo že «moderni», v prvi vrsti pa Ivan Cankar, ki je s svojim jedkim sarkazmom naslikal pred nami vse naše družabno in politično življenje, na eni strani življenje filistrskih rodoljubov doline šentflorijanske, postavljajoč jim nasproti svoje junake trpljenja, junake bodočnosti. Pokazal nam je v miniaturi vse kontraste, vse konflikte, ves boj, ki ga bije sodobno človeštvo, pokazal nam je v polni meri vso **vsebino** naše dobe. Za njim je naša umetnost životarila večinoma v epigonstvu, caplajoč za velikim genijem vsebinsko in oblikovno, ponavljajoč nezavedno njegove besede. Le tu pa tam se je dvignil iz te monotone množice kak večji duh, za hip javljajoč se nad njimi, da je zopet izgubil in ugasnil v njih. Ivan Cankar je domnel svojo dobo, do konca, dovršil je svojo zgodovinsko nalogo in premiril, zapuščajoč nam le svoje male epigone. Nastala je stagnacija v našem umetniškem življenju. Toda razvoj, najboljši regulator vseh sil, nam je podal nov način umetniškega udejstvovanja in ustvarjanja — ekspresionizem.

V Jugoslaviji se je razvil ekspresionizem v vseh svojih mnogih nijansah, in sicer najmožeje pri Hrvatih, kjer ga predstavljajo: zmerni Gustav Krklec s svojo grupo okrog «Kritike», Avgust Cesarec ter Miroslav Krleža okrog udušenega «Plamena», poslednji najmožeje, nekaka centralna postava vsega gibanja, in končno Ljubomir Micić ter Boško Tokin, katerima se pridružuje Nemeč Ivan Goll, okrog «Zenita». Pri Srbih je najvažnejša pesniška osebnost mladega pokreta globoko misleči in obenem nežno čuteči Miloš Crnjanski, v manjši meri pa Stanislav Vinaver. Na Slovenskem se je nova umetnost precej razvila, spoznali smo jo večinoma z literarnih večerov, s svojim najmarkantnejšim zastopnikom Antonom Podbevškom, v glasbi z umetniško genialnim Marijem Kogojem, v upodabljanju umetnosti pa z globoko mislečima in čutečima bratoma Kraljema; ti tvorijo svoj «Klub mladih» in so pričeli izdajati revijo: «Trije labodje».

Naš ekspresionizem, kakor tudi več ali manj vsa moderna umetnost celega sveta, izhaja iz dveh mož, ki sta se pojavila koncem prejšnjega stoletja: umetniško — iz ameriškega pesnika Walt Whitmana, silnega v svojih idejah in ravno tako silnega v izrazu, sicer svetopisemsko enostavnem, idejno pa — iz nemšk. filozofa Friedricha Nietzscheja. Vsled izkoriščanja, bede, trpljenja, vojen in neštivilnih kriz telesno — in duševno oskrunjeni človek se je dvignil in se ustavil z vso silo svoje duševnosti nadaljnim žalitvam. Umetnik, ki je v sebi doživel vso tragedijo človeka v svetovni vojni, je dvignil globok protest proti družbi, videč v nji krivca in se vrgel v naročje skrajnemu individualizmu nietzscheanstva. Videl in občutil je le razžaljeno človeško individual-

nost in klical po njeni osvoboditvi ter jo našel v anarhizmu sledeč Nietzscheju: «Tam, kjer preneha država — poglejte vendar tja, bratje! Ali ne vidite tam mravličnih mostov Nadčloveka? — Tako je govoril Zarathustra.» Doseči zadoščenje užaljenemu človečanstvu, užaljeni individualnosti, v anarhiji, premagati nato v sebi vse človeško in vzpenjati se proti višjemu in višjemu, proti idealu nadčloveka, — to je postulat vse moderne umetnosti. Umetnost sama na sebi pa postaja sredstvo v dosego tega ideala. Ne velja več geslo *l'art pour l'art* (umetnost zaradi umetnosti), ampak *l'homme pour l'homme* (človek zaradi človeka). Umetnost postaja bolj in bolj izraz tega hotenja in se vzpenja iz ozkih meja nacionalnosti — v širši, vse obsegajoči in vse objemajoči krog «mednarodnosti» (Iv. Goll.)

Vse te znake, izkristalizirane do skrajnosti in še preko nje, ima na sebi najnovejša struja, takozvanih zenitistov. «Zenit» je ime internacionalni reviji, ki je začela izhajati začetkom tega leta v redakciji Ljubomira Micića, sprva obetajoč, da zbere okrog sebe vse najmlajše, toda pozneje vedno bolj in bolj omejujoč se na glasilo svoje struje. «Človek — to je naša prva reč, je postavil na čelo prvi številki Ljubomir Micić ter tako prevzel zapuščino od policije in razmer zatrtga «Plamena», revije, ki sta jo izdajala v Zagrebu Cesarec in Krleža, namenjeno «svima koji misle i osećaju u sebi Čoveka» in onim, ki se zavedajo, da «naš vek znači raskrnicu našega puta u večnost, znači prelaz ideala u realnost». Ustvarjati iz globine svoje duše, pokazati svoje notranje lice, potem umetniškega ustvarjanja doseči **Človeka** in se potem dvigniti kvišku proti Zenitu, iz sebe v neskončnost — to je izraz vsega zenitističnega hotenja. «Der Mensch ist etwas, das überwunden werden muss» (Nietzsche). Vzpeti se končno preko človeka do človeka — ustvaritelja, do nadčloveka. «Umetnik + čovek = nadčovek.»

«Duboko smo utonuli u bezdan duše i mi hoćemo, da izidjemo s novim svetlom u mrak starih crnih dana naše tužne nemladosti. Mi hoćemo da iznesemo svoje unutrašnje lice.» «Iz samoće ukoćenih zidova i prokletih ulica, iz mračnih dubina podsvesti i sablasnih noći, mi izlazimo pred vas kao apostoli, kao proroci, da propovedamo: **Čoveka, Umetnost.**» «Čovek bio je razapet i popljuvan ko Hrist, a on nije bio Hrist. — Čovek bio je zaboravljen in ponižen kô prošnjak pred zatvorenim vratima. — Čovek — bio je stvoren, da bude Bog — a ubijan je kao stoka na klanonici.» Potem preide v pretresljiv krik proti vsem nasiljem in proti vsakemu skrunjenju človečanstva po vojni: «Nikada više rata! Nikada! Nikada!», ali: «U ime Čoveka — ne ubij!» in: «Zemlja je za Čoveka Brata, a ne za ubicu!» (Milić).

Zenitizem postavlja nasproti vsemu Zemeljskemu — vzpenjanje kvišku, proti Zenitu, «iznad — preko svega što je bilo,» «nad ovo zločinačko, bratoubilačko **Danas,**» nasproti vsej dosedanji kulturi — barbarstvo stvariteljev, primitivnost Rusije in Balkana, nasproti dosedanjemu človeku — primitivnega človeka bодоčnosti («Goli Čovek — Barbarogenij»), nasproti zapadu — Vzhod («Paris brennt!» Iv. Goll.), nasproti vsemu dosedanjemu redu — kaos, iz katerega hoćejo ustvariti Delo, nasproti nacionalnim kulturam — internacionalno Evropstvo, Azijatstvo, Amerikanstvo, Afrikanstvo in Avstralijanstvo: «Mi nismo ni Francozi, ni Srbi, ni Crnci, ni Nemci, ni Luksenburžani. Mi smo Evropejci itd.» (Iv. Goll.)

Vse to ima mnogo skupnega z Rousseaujem («*Retournens nous a la nature!*»), kajti Rousseaujevi nauki so nastali ravno tako v prehodni dobi človeške družbe, kakor vsa druga propovedovanja resignacije (Tolstoj i, dr.) in ravno tako tudi, kakor zenitizem.

Zenitizem je sinteza vsega modernega umetniškega gibanja vseh struj. V njem se zrcali v največji meri vse iskanje sedanjega človeštva, ki je zopet odsev prehodne dobe, v kateri živimo, velikanskega razpotja v človeški zgodovini, ogromnega preloma v človeški družbi: rapidno propadanje meščanske družbe, nahajajoče se v stadiju neprestanih, vedno večjih kriz, na drugi strani še nezavestno iskanje in nejasno hotenje, iztezanje rok, nevedočih, kaj bi zgrabile — velikanski kaos vsega našega družabnega življenja in z njim vzporednega duševnega življenja, iskajočega novih vsebin in novih oblik. Ekspresionizem in futurizem postajata že preomejena za izraz vse vsebine naše dobe, ki znači v resnici «*Umwertung aller Werte*» (Nietzsche). Najlepše je izrazila vse to pesnica Claire Goll v svoji pesmi «20. Jahrhundert» (Zenit VI.):

O mein Jahrhundert!
Es fliegt der Stallmensch durch dich,
Der eiserne Abenteurer.
Aus dem gestrigen Schutt
Steigt der Aluminium — Phönix
Und singt das automatische Lied.
Es stirbt die Natur
An der Landschaft der Stadt.

Was sollen uns frühe Teiche mit Weiden?
Was die gelben Punkte, die Sterne?
Was die Sonnenuntergänge
Jeden Abend um 7?
Jeden Abend um 7?
Denn es vergeht kein Abend,
Ohne dass es sieben wird
(Und jeden Morgen schlägt es 11!)
Während meine Seele gleichzeitig
In drei Erdteilen reist — —

Was soll der Autcmensch
mit der Natur?
Es ist zuviel Leid in der Welt
Um zu träumen.
Und was soll uns Dante und Rafael?
Schützen die Toten
Gegen Übelkeit vor dem Leben?
Vor dem Haut-gout des täglichen 7 Uhr?

Eine Lichtlaterne erfreut mehr
Als der Mond,
Ein schlechtes Vorstadvariete
Löst tiefer meine Verzweiflung.
Ein Bordell erschüttert mich mehr
Als jeder gotische Dom.
Wir beten in Kinos
Die kurbelnde Schicksalsgött'n an
In allen Exspress — Zügen sitzt
Unsre Sehnsucht.
Das Herz funktioniert elektrisch,
das rote Signal.
O kosmisches Gefühl der Schnelligkeit
Nie wieder 7 Uhr!
Nie wieder wird Gestern!

Du mein Jahrhundert!
 Rasendes!
 Verneinendes!
 Befreiendes!
 Ich liebe dich!

Vsa boleť, vse muke, ves boj, vse hotenje, sploh vsi znaki, ki jih ima na sebi sodobno človeštvo, — skrajni nihilizem na eni strani, na drugi strani pa globoka vera v vstajenje — se nam kaže v tej pesmi. Kdor jo razume, razume vso moderno umetnost, razume zenitizem, razume vso našo veliko dobo, ves socialni boj, in njega odsev — etični boj današnjega človeštva.

Nekateri ljudje se vsej novjši umetnosti smejejo; zroč nanjo z visokega piedestala svoje filistrske omejenosti in obsojajoč jo za neumnost, blaznost, in izročle, po vojni psihozi skvarjene fantazije. Toda, kolikor je v nji nezdravega — vse je le resničen odsev sodobnega življenja. Naj jo vsak skuša brez predsodkov razumeti in presoditi, upoštevajoč vse socialne faktorje, ki prihajajo v poštev — kajti edino

UČIT. SAMOIZOBRAZBA

Sestanek učiteljstva na Opčinah 8. t. m.

Tov. Hreščak poroča o priglasilih za samonaobraž. akcijo in vzame imena prisotnih (29). Nato preide k stvari.

Organizacijo, pravi, so vodili ljudje, ki so imeli dovolj volje, sposobnosti in ambicije za organizacijsko delo, ki pa niso mislili na to, kaj bo prišlo, ko bodo opešale njih moči. Potrebno pa je, da dobimo pomladka, ker organizacija nam ni cilj, temveč sredstvo za dosego blaginje stanu in razširjenje kulture v ljudstvu.

Učitelju niso dani pogoji za delo v javnosti, ko stopi mlad v življenje. Tudi govornik sam ve dobro, da ni imel čči odprtih, ko je prišel v svojo službo. Pod vplivom liberalne srednje šole in nje profesorjev je bil z dušo in telesom liberalec, brez vsakega vpogleda v življenje, četudi kot mlad človek prepohl idealov. Razmere so seveda kaj kmalu poučile tako njega kot druge, da je mnogokaj drugače v svetu kakor se kaže neizkušenemu človeku. Prihraniti mlajšemu učiteljstvu vso muko iskanja in študiranja je namen pričete akcije: pokazati tovarišem dela, ki čimprej oskrbe poedincem socialnega spoznanja. Po nekaterih mesecih priprav bi bilo mogoče z uspehom prirediti socialni tečaj, ki bi dal učiteljstvu smernic za življenje in delo v javnosti. Le tak tečaj bi obrodil zdravih, sočnih sadov.

Govorniku so takoj po sestanku v Sežani očitati iz organizacije, da se izobraževalna akcija ni mislila tako, kakor jo je on pričel. Govoriti o socialnem vprašanju baje ni cilj tega, kar je organizacijski odsek prvotno nameraval. Tudi govornik ni nameraval napraviti socialistov in komunistov v izbraz. akciji. Toda socialno vprašanje je kardinalno vprašanje za človeka, ki stoji kot javni delavec v družbi. Njegovo delo je nemogoče, če sam nima dovolj jasnih pojmov o gospodarskem položaju družbe, če ne ve, kaj so gibal v socialnem procesu. Tako razumemo mi to stvar in če je kdo drugačnega mnenja, naj pride med nas in pove svoje misli, pove, kako sam presoja probleme, ki jih skušamo in moramo rešiti. To kot uvod.

na ta način je mogoče priti do objektivne sodbe, — in dobil bo v nji mnogo resničnega, lepega in dobrega. Soditi pa nove umetnostne pojave le kot izraz umetnikove individualnosti, je absurdno; kajti naj hoče biti vsa moderna umetnost še tako individualna, in naj se hoče še tako odtegniti od vsega, kar jo obkroža, vendar je in ostane le izraz in zrcalo svoje dobe.

Razvoj umetnosti v prihodnosti? «Bodoče ljudstvo svobodnega dela bo tudi ljudstvo svobodne umetnosti. Ne bo mu manjkalo velikih stvariteljev, ki bodo individualno zajemali skupna čustva, skupne misli, skupna hotenja. Kajti vsaka velika umetnost živi od duševne srčne krvi velikih skupnosti.» (Klara Zetkin).

Literatura: Zenit I—VIII., Ljubomir Micić, Ivan Goll, Boško Tokin; Manifest Zenitizma, Miran Jarc: O novejši srbohrvatski liriki (Lj. Zvon 1921-I.) Klara Zetkin: Kunst und Proletariat, Lunatscharski: Kulturaufgaben des Proletariats.) VI. M.

Ker se je že Gosarjeva brošurica «Odlomki soc. vprašanja» nekoliko preštudirala, naj bi se danes razpravljalo o prvem delu, o kapitalizmu. Morda želi kdo besede.

Oglasi se tov. Karl Pahor: «Odlomki» so nedostatni, ko govore o kapitalu. Dobro pa so misli o socializaciji. O komunizmu ne poroča, očitvidno, ker bi se sicer ne moglo delce tiskati v Jugoslaviji. Zato bi želel vprašati kršč. socialiste, ali so za svobodo konsumiranja ali ne, ali ima res človek svobodo, da izbra delo po svoji volji.

Tov. Hreščak: Predgovornik je posegel v razpravljanje nekako iz strankinega stališča. Zdi se pa, da moramo prej govoriti o razvoju kapitalizma. Opozarja na preporod, ki je pričel v miselnem pogledu v začetku novega veka in ki je dognal mnogokako pozitivno resnico. V cerkvenem gibanju nastopijo nove misli z reformacijo. V političnem življenju se je takozvana svoboda začela uveljavljati posebno v XIX. stoletju, ki je bil triumf liberalizma posebno v gospodar. oziru. Feudalnost in nehovstvo v trgovini in obrti je zavržel in uveljavil demokracijo. Zelo dobro razpravlja o razvoju kapitalizma Sombart. Gosar o tem razvoju ne piše, pač pa dobro kaže, kam je razvoj kapitalizma dovedel. Spuščati se v kritiko ni lahko danes, ker si moramo prej kapitalizem od vseh strani osvetliti. Knjižica je le propagandno delce za širjenje kršč. socializma.

Tov. Karl Pahor: Socializacija po nazorih reformistov ni mogoča, dokazalo nam je to gibanje zadnjih let v Evropi. Misli kršč. socialistov so tu največja utopija. Če povdarjajo naobraževanje delavstva, da bi se socializacija izpeljala, se povsem moti. Celo Rusija sama v rokah ekstremistov ni izvršila več kakor le prve korake.

Tov. Hreščak: Govornik polemizira s pisateljem, ki ima povsem drugo strankino pripadnost. Gosar obsoja materializem in povdarje, da je potreben notranji preporod človeka, vrnitev k ljubezni do bližnjega, vrnitev k Bogu, da bo človeštvu boljše. To je resnica. Toda pridigati krščansko ljubezen ni dovolj, zakaj razvoj sam na sebi je iztrgal nosilec teh naukov vjeti iz rok in vkljub naukom je človeštvo bolj in bolj materialistično, suženstvo stoletja in stoletja

vedno težje. Le eno sredstvo je: boj kapitalističnemu sistemu z organiziranimi množicami izkoriščanih. Kristusov evangelij je visok, a resnica je, da zgolj ž njim ni mogoče izkoriščanja odpraviti. Delo odločuje in kršč. socialci naših zemelj skušajo to praktično izvršiti, le poglejte njih gibanje v zadnjih časih! Gotovo je, da beseda ostane beseda. Človeku pribori eksistenco, le tako ga boš dvignil! Finžgar sam pravi: Končno sem le prišel do prepričanja, da je prvo vendar kruh! Tudi učitelj ne bo imel uspehov, če ne bo šel med tlačene in jim skušal lajšati njihovo bedno stanje. Le tedaj bodo imeli zaupanje v masi. Če pa učitelj to skuša, začenja težko delo. Boriti se proti gnilobi pomenja trpljenje. A če bomo tudi preganjani, vedimo, da bomo dvignili sebe in človeka le na ta način! Idealizem na jeziku je mrtev, le idealno delo oživlja in odrešuje. V drugih stanovih ni moči in razpoloženja za tako delo, le naš stan lahko prinese korektiv v take strašne razmere.

Nam je potrebno spoznanje, da je kapitalizem kriv današnji anarhiji, demoralizaciji človeštva. To spoznanje je mogoče vsakemu npravnozdravemu člo-

veku, ni treba, da je ravno krščanski socialist ali komunist. Kdor je proti današnjemu razsulu, lahko da roko vsem, ki skušajo priti v okom razmeram na način, ki bi bil uspešen.

Le z gospodarskim dvigom bomo lahko tudi med ljudstvom dvignili smisel za lepoto, za višje dobrine. Potrebna je jasna zavest o vsem tem in delo, ki nam pridobi zaupanje množic.

Tov. Cibic: Učiteljsko glasilo naj navaja literaturo, ki o tem razpravlja.

Tov. J. Pahor: Prav bi bilo, da se okrajne učiteljske knjižnice oskrbijo z deli o sociologiji in državnanznanstvu.

Mnenja je tudi, naj bi razpravljali pri prvem sestanku zgolj o kapitalizmu. Določijo se trije poročevalci, ki bi govorili o zgod. razvoju kapitalizma, o gospodarskih in političnih nalsedkih tega sistema.

Poročila prevzamejo tov. Tavčar, Hreščak in Slava Pahor.

Prihodnji sestanek bo na Opčinah 12. februarja ob 11 predpoldne.

IZ ORGANIZACIJE.

Upravne volitve. Učiteljstvo je informirano o volilnem zakonu, ki po § 17 dovoljuje učiteljem, ki niso plačani od občin, vstop v občinske svete. Zadnji trenutek je začelo mojstersko volilno manevriranje od strani vlade in s pomočjo italj. časopisja, da se napravi čim večja zmeda v javnosti ter da se volilne komisije čim bolj zbežajo z raznimi rabulističnimi komentarji. Potrebno je, da ostanemo trdni in da si ne pustimo s takimi manevri izviti iz rok pravic. Če volilne komisije izvoljene učitelje potrdijo, bo to v smislu zakona in nihče ne bo v stanu učiteljstva vreči iz občinskih svetov, nečedni manevri in komentarji bodo pa pogoreli kakor zaslužijo vsled svojega ilegitimnega očetovstva.

Če bi pa kaka komisija učiteljevo izvoljivost zavrgla, potem takoj rekurz! V brambi svojih pravic bodimo neizprosni!

III. seja organiz. odseka 8. febr. 1922. — 1. Učiteljstvo se poziva, da brezpogojno sprejme kandidature na listah pri upravnih volitvah, če bi jim bile ponujene. Po razlagi kom. Salate so učiteljem pasivno volilno pravico vzeli. Za nas seveda s tem stvar ni končana.

2. Mladinska lista: O gmotnem položaju poroča tov. Gruntar. Ker izide v kratkem nov hrvatski mladinski list, se opusti «Naša nada».

Na dopis zbora sveč. sv. Pavla se bodo upoštevale želje č. duhovščine, kolikor se «Novi rod» že prej ni sklenil spremeniti.

Učiteljstvo se pozove, naj naroči za vsak razred najmanj po 5 izvodov «Nov. roda» povprečno. To je obvezno. V svrhu kontrole poroča uprava lista v stanovskem glasilu o rezultatu.

Tiska se 4500 izvodov prve številke letnika 1922. Cena lista po knjižarnah je 1'20 L, za naročnike 1 L.

Odobri se račun slikarju, ki je oskrbel slike in vijnete za list.

Nagrada sotrudnikom v Jugoslaviji se določi po višini honorarja pri «Zvonu».

3. Vzame se v znanje ustanovitev in pristop učiteljskega društva za gradiščanski okraj.

4. Glede meščanskošolskega tečaja se sklne poizvedeti pri vladi, kakšno podporo bi bila pripravljena dati.

5. Organiz. odsek nalaga tov. Hreščaku, da razvije med učiteljstvom idrijskega okraja potrebno zanimanje za dijaško podporno društvo v Idriji.

6. Tov. Daneu poroča o učnih knjigah in o križevem potu ž njimi.

Učiteljsko društvo za idrijski okraj je imelo dne 18. 12. 21. svoj redni mesečni sestanek v rudniški deklški šoli v Idriji.

Dnevni red:

1) Pozdrav predsednice.

2) Protest zaradi ukinjene volilne pravice.

3) Predavanje tov. M. Rupnikove: Preosnova slovenskega vzgojstva v smislu demokratizma.

4) Slučajnosti.

1) Tovarišica predsednica je pozdravila navzoče in ugotovila, da manjkajo 3 člani. Nato je prosila tov. tajnico, naj poroča o 2. točki dnevnega reda. Ta je izvajala sledeče:

2) «Kakor že vsi veste, nam je občinski volilni red v novi državi storil krivico: vzel je našim tovarišem pasivno volilno pravico in nam učiteljicam še tisto bore malo, ki smo imele: aktivno potom pooblastila. Kakšne vrednosti je volilna pravica za državljana, se zavedamo vsi, ker vemo, da ima ž njo vpliv na vladanje, zakonodajo in vnanjo politiko. Moč te državljanske pravice smo videli pri nas in bivšem Kranjskem zlasti v prejšnjih časih hudih strankarskih bojev, ko se je merila človekova vrednost po strankarski pripadnosti, ko si je pridobil učitelj za volilni glas razne protekcije, boljše službeno mesto, draginjske doklade i. t. d. S tem, da je vzeta učiteljem pasivna volilna pravica, je v sedanjih težkih časih prizadeto posebno naše ljudstvo, ker je ukinjena mnogim njegovim kulturnim delavcem možnost voditi in braniti pravice ljudstva. Zato in ker se ne pusti učiteljstvo zastopljati, je podvzela Zveza korake proti kršitvi državljanskih pravic učiteljev. Naročila je tudi društvom, naj protestirajo pri lokalnih oblastnjah.

Vendar Zveza ni storila svojih dolžnosti v polni meri, ker je pozabila, kakor je pisal tovariš predsed-

nik, zahtevati ukinjenih pravic tudi za nas učiteljice.

Užaljane smo zato in ogorčene obsojamo tako ravnanje naših tovarišev iz vodstva. Ne moremo jim tega oprostiti, ker je sedaj za nedogleden čas na nas madež državljsanske manjvrednosti (zakaj Zveza je vložila svoj protest že v Rimu in pri Gen. civ. komisarijatu v Trstu in ne more sedaj ničesar popravljati). Ponižali so nas, ponižali so pa tudi vso našo organizacijo, ki jo tvorimo gotovo dobro polovico. Slednji neizobražen moški bo odslej bolj upoštevan v javnem življenju kot me, ki nam pa ne pozabljajo nalagati vedno več šolskega in izvenšolskega dela. Povsod zadevamo ob ljudske predsodke, ki vidijo v nas le žensko, to je manjvrednega človeka in se moramo boriti za svojo učiteljsko avtoriteto, zdaj pa pride še zakon in nam udari javen pečat manjvrednosti.

Naj nas razumejo prav: saj nečemo biti prenapete emancipiranke, ki izgubljajo svojo ženskost v surovem političnem boju. Čisto naravno smo in vidimo srečo žene v rodbinskem krogu in ljubezni. Ampak vsaj dokler moramo izvrševati svoj poklic, zahtevamo ob enakih dolžnostih tudi enakih pravic. In to v imenu naše človeške in učiteljske časti!

Disciplina zahteva, da izvršimo Zvezino povelje. Vendar si ne moremo naložiti sramote, kot bi bile še same nase pozabile. Naše društvo, ki sestoji iz ogromne večine učiteljic, je dodalo omenjenemu protestu tudi zahtevo po obeh volilnih pravicah za učiteljice.

Za prihodnjic pa si moramo ta korak našega vodstva zapomniti. Ovreči moramo mnenje, da smo v takih zadevah le «nežni spol», kot nas prijazno nazivlje tovariš predsednik v svojem tozadevnem pismu in dokazati, da smo v organizaciji enakovredne tovarišice. Prej seveda ne bo čas zato, kot pri prihodnjih Zvezinih volitvah. Zahtevati moramo zastopnic v vseh odsekih in vodstvu.

Seveda bo pa treba prej prešteti naše vrste in pretehtati naše moči. Zakaj — bodimo poštene in

priznajmo — morda bi bile same preprečile krivico, ki se nam je zgodila, ako bi se bile domislile svojih pravic tedaj, ko so se naši tovariši svojih. Ampak premalo se jih zavedamo, ker je premajhna naša samozavest in imamo premalo poguma za delo. Zato obrnimo svoje stremiljenje tudi v to smer, zanimajmo se za javna in organizacijska vprašanja in bodimo prepričane, da delamo tako za izboljšanje lastne eksistence in duševne vrednosti, si pridobimo ugled in upoštevanje in pospešujemo tako tudi dobrobit narodov». — Nato je prečitala sledeči protest: Učiteljsko društvo za idrijski okraj in «Slomškova zveza» protestira proti kršitvi dosedanjih državljskih pravic, ki se je izvršila na podlagi kr. odloka z dne 7. okt. 1921 št. 1393 občinskega reda za nove pokrajine, s katerim se namerava vzeti pasivna volilna pravica učiteljem in aktivna učiteljicam, ki so jo imeli doslej in zahteva, da se mu obe ohranita.

V imenu pravičnosti pa zahteva tudi pasivno volilno pravico za učiteljice, ker imajo isto izobrazbo, isto delo in iste dolžnosti kot njihovi moški tovariši.

Tovarišica predsednica je dala na glasovanje: 1) ali naj se sploh protestira, 2) ali naj se protestira tako, kot je predlagano. Obe točki sta se sprejeli soglasno.

3) Temeljiti referat tov. M. Rupnikove je žel obilo priznanja.

Pravila «Jugoslovenskog učiteljskog društva» sa sedištem u Pazinu potvrđena su dopisom (klauzolom na pravilima) Gener. Civil. Komisarijata u Trstu od 30. septembra 1921. — Prekasno, al bolje ikad nego nikad.

Pevski zbor «Zveze». Prva vaja se prenese zaradi volitev. — Vršila se bo prvo nedeljo v februarju. V Tolminu in Postojni pa se sestanka vršita 12. t. m.

Popraviti je v 24. št. lista pret. leta v poročilu o seji šolsko-polit. odseka, da je imel sejo 11. nov. v Ajdovščini, ne pa v Vipavi. Tajnik odseka je tov. Leopold Paljk, šols. vodja v Lokavcu pri Ajdovščini.

ŠOLSKE VESTI.

Nove čitanke za hrv. škole u Istri. Najavio ih već Generalni civilni komisarijat u Trstu, 21. oktobra 1921. ovim pismom na knjižara Iv. Novaka u Pazinu:

«Per l'anno scolastico 1921/22. verranno introdotti nelle scuole croate della Venezia Giulia i libri di testo del prof. Cronia da Zara, che fra giorni saranno pubblicati per cura dell'editore Luigi Trevisini di Milano. L. S. V. si rivolga quindi per l'acquisto alla accennata Casa editrice.

Secondo notizie dalla Casa editrice il Sillobario sarebbe pronto per la fine del mese corr., la seconda e terza parte per il 15 novembre e la quarta per la fine di novembre 1921.

I. R. Provveditore agli Studi
Renda.

Ovako glasi službena objava, a mi smo već stupili u god. 1922a još razglašenih čitanaka ne vidimo. — Što to znači? Mi ćemo pako i ovom zgodom istaknuti, da oblasti imadu u prvom redu da uzmu u obzir podastrte čitanke učitelja Aug. Rajčića u Opa-

tiji, pošto je hrv. učiteljstvo Istre uz znanje škol. vlasti samo njemu i učit. Fr. Bafu poverilo sastavljanje hrv. čitanaka za Istru. Ova su dvojica već rukopise vlastima predložili, ove morale su ih već cenzurirati, a onda potvrditi ili ih povratiti uz opaske, koje bi auktori zaista uvažili. — Nije se dogodilo jedno ni drugo, dočim naše hrv. škole u Istri venu i ginu i lede zbog pomanjkanja čitanaka. Kultura tako našeg naroda pada i mora padati, a širi se nepismenost, a njime pokvarenost, što ne će nikomu koristiti.

Škol. nadzornici i učiteljstvo. Tuže se učitelji, da ne mogu do nadzornika i to u čitavoj zapadnoj Istri. U Pazinu pogotovo ne može se ga nikada naći u uredu. Koncem novembra primile su sve uprave hrv. škola pazinskog kotara okružnicu, kojim se javilo učiteljstvu, da će škol nadzornik primati učitelje samo svakog prvog četvrtka u mesecu. Befehl ist Befehl! — Došli za ista mnogi učitelji iz sviju strana prostranog kotara prvog četvrtka decembra meseca, a svoğa nadzornika — nisu našli u uredu ni u Pazinu. — Jadan učitelj, otac obitelji, natrudio se i natrošio da poseti svog nadzornika u službenom poslu, a uzalud. — Sve ovo porazno upliva na moral učiteljstva. Nema i nema reda!

Kotarski nadzornici za hrv. i slov. škole u Istri još nisu na svojem službenom mestu ni danas nakon tri meseca škol. godine, u doba naime kad učiteljstvo i škole najveć potrebuju svoga nadzornika. Nekeje poslove i nužnije akte rešavaju nadzornici talij. škole; no većina akata leži nerešeno na stolu novoimenovanih nadzornika za naše škole. Ovi talij. nadzornici, nepoznavajući slav. jezika, ne mogu uopće rešiti dopise u ovom jeziku sastavljene, a u drugu ruku ne poznadu ni slav. škole ni učiteljstva. Otišli čak nekogi nadzornici slav. škole a da nisu ostavili ni imenika naših učitelja. Da je tu naše učiteljstvo oštećeno i da trpi košto i naše škole, jeste očevidno. Novoimenovani učitelji, primerice, jesu i danas bez plaće, a pošto nemadu kredita (a ovake?), trpe oskudicu i golotinju. — Ne mogu putovati, ne mogu naručiti novine ni knjige, a ne mogu udovoljiti društvenim zahtevima. — Da su opet nekoje naše škole bez učitelja, ili da su nekogi učitelji slabo porazmešteni, opet se to ima upisati na račun žalosne istine, da su jugosl. škole pazinskog, pulskog, porečkog i koparskog kotara bez svojih legitimnih nadzornika. — Sirote smo od svih zapušteni!

Novi nadzornici. Za hrv. škole kotara Pazin, Pul i Poreč imenovan je Ant. Tribusson, pučki učitelj na Kvarnerskih otoka; za slov. i hrv. škole koparskog kotara dolazi iz Postojne nadzor. Marko Cociancich, dočim u Voloskom staje i nadalje nadzornikom Pegan. — Nadzornik Vaselli iz Kopra premešten je u Trst; a nadzor. M. Zgrablić u Pazinu bio dignut s svog nadzorniškog mesta. — Bivši nadzornik za jugosl. škole koparskog kotara, H. Dominco, na — dopustu je (prisilno). — Da li znače ove silne promene korak na bolje?! — Vediamo e vedremo!

Češko učiteljstvo pred štrajkom. Tudi za češko učiteljstvo so prišli teški dnevi. S plačo, ki dobiva tam učitelj, komaj izhaja. Zadnji čas pa so sklenili učiteljske plače še znižati. Učiteljstvo pa je sklenilo, da se temu upre s splošno stavko.

*****

RAZNO.

Miklavževo veselico z bogatim vzporedom je priredila šol. mladina v Lokavcu pri Ajdovščini 4. in 8. t. m. Prireditev je v vsakem oziru uspeła najboljša. Šolsko vodstvo je poskrbelo z dohodki za popolnoma nov, krasen oder ter preostanek (ca 500 L) uporabilo za naročitev več iztisov «N. R.» ubožnejšim učencem, ter v spopolnitev Mlad. knjižnice.

Jugoslovanski paviljon na razstavi «Amerika's Making» je eden izmed najzanimivejših in najumetnejših na vsej razstavi. V velikih steklenih skrinjah so izložena narodna jugoslovanska veziva. Izmed Slovencev je razstavil Leo Zakrajšek izbero prekrasnih idrijskih čipk. Veliko zanimanja zbujajo 150 let stara slovanska peča in pa pirotške preproge. Tu so razstavljene tudi glasovite iznajdbe jugoslovanskih znanstvenikov v Ameriki, ki so doprinesle mnogo današnji mehanični kulturi celega sveta. Tu vidimo model prof. Pupina o svetovnoznanah «Pupin coils», ki so omogočil telefoniranje na silne daljave. Drugi model prikazuje Pupinov «electrical tuning», v brezžičnem brzozavljenju in telefoniranju v svrhu, da se pride v dotiko z zaželjeno postajo. Na razstavi je še mnogo drugih zanimivosti. Z lepaka, ki visi na glavni steni, lahko razberemo, da živi

Kamenje v risarskem pouku. Učitelj Franc Hausmann, (Feldbach, Stajersko) piše v 12 št. lista «Schaffende Arbeit u. Kunst in der Schule», kako se da kamenje uporabiti v risarskem pouku.

Otroci so na šolskem izletu počivajoč ob reki na učiteljev poziv nabrali lepih kamenov.

V risarski uri so sami prišli na to, da bi jih lahko okrasili, ter porabili za obtežilo na pisalni mizi, kakor so lani okrasili staršem v božiču dar koledar.

Predno so začeli z okraski, so seveda opazovali razne oblike kamenov in preudarili, kakšni krasilni elementi se dajo lepo uporabiti na okroglo, jajčasto, trikotno, štiri oglato obliko.

Nekaj teh oblik so narisali učenci na tablo, potem vsi dvakrat eno čim večje mogoče, na navaden papir; dvakrat — za obe strani kamena (večina kamenov, je bilo plitvih).

Sedaj govorijo o načinu okraševanja. V sredo kamenov bi narisali monogram ali letnico, okoli ritmičirane vzorce, n. pr. trakove, spirale, pike, obode, razne geometrične motive. Spremembe in raznolikosti dovolj. 2, 3 take načrte so otroci narisali na tablo. Po razpravi in eventualne izpremembi se zbršejo in otroci rišejo samostojno na papir. Učitelj hodi od klopi do klopi. Svetuje, izpodbujajo, opozarja na lepoto preprostega — otroci namreč preoblagajo.

Katerim se posrečijo načrti smejo risati na kamen. To dela nekaj težkoč. Merjenje je težje, risanje tudi. Toda veselje nad delom in temeljita priprava premagata vse težkoče. V tem veselju tiči že uspeh.

Zato tudi učitelj več hvali nego graja.

Ko so risbe gotove, se izberejo primerne barve in učitelj vodi otroke, da ne iščejo lepote v mnogoličnosti barv.

Ako uč. dovršeno delo še fiksira ali lakira, otrokom še posebno ustreže.

Pisatelj tega članka je v listu dodal tudi 3 zanimive reprodukcije načrtov, ki so jih izvršili učenci 1. in 2. r. mešč. šole.

M. B.

v Ameriki 650.000 Jugoslovancev. Izmed znanstvenikov so navedena ta imena: Pupin, Vesla, Lukas, Vecli, Jager i. dr. Više ogojiteljstvo: Suzalo, Pupin, Radosavljević, Stanojević itd. Umetniki: Milka Ternina, Šubit i. dr. — Razstavo je obiskalo okoli 600.000 ljudi.

Vozne knjižice za popust 30% na železnicama i parobrodima još su u — Trstu. Dapače odnosne zamolbe učitelja za rečeni popust još leže u uredima slav. škol. nadzornika. — Doznajemo za nepravедnost, da na rečenu polakšicu imadu pravo samo stalno namešteni učitelji. Ovo je nepravедno, pošto imade veći dio naših učitelja(ica), koji su bez svoje krivnje provizorno namešteni i to nakon 10 i više godina službe. Molimo našu «Zvezu», da posreduje kod kompetentne vlasti.

♦♦♦♦

IZ UPRAVE.

Uprava lista pozivlja vsa šolska vodstva v Trstu in okolici, da javijo natančno število članov Učiteljskega društva, to zaradi natančnejše kontrole pri rapošiljanju «Učiteljskega lista».

Do sedaj se je dogajalo namreč, da je bil premeščen učitelj iz ene šole na drugo, list pa prihaja še vedno na njegovo staro mesto.